

การวิเคราะห์และการจัดหมวดหมู่ความรู้ค่าวล้านนา

นริศรา พรหมศิริ¹วรรณพร อารยะพันธ์²

(Received: July 15, 2020; Revised: September 16, 2020; Accepted: October 1, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์และการจัดหมวดหมู่ความรู้ค่าวล้านนา มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและจัดหมวดหมู่ความรู้ค่าวล้านนา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีแบบวิเคราะห์เนื้อหาค่าวล้านนาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทรัพยากรสารสนเทศ จำนวน 266 ชื่อเรื่อง ผลการวิจัย พบว่าค่าวล้านนาสามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ประกอบด้วย ค่าขอ ค่าฮ่า ค่าใช้ ค่าธรรม คำอุ้วอุ้วสาว และค่าก้อม โดยพบค่าวล้านนาประเภทค่าฮ่ามากที่สุด จำนวน 153 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 57.52 รองลงมาคือค่าขอ จำนวน 77 ชื่อเรื่อง คิดร้อยละ 28.95 และค่าธรรม จำนวน 13 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.89 รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของค่าวล้านนา พบว่า เป็นรูปแบบเรื่องเล่ามากที่สุด จำนวน 124 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 46.62 รองลงมาคือ นิทาน จำนวน 52 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 19.55 และตำนาน จำนวน 41 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.41 ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา พบว่า เป็นเรื่องเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมากที่สุด จำนวน 74 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 27.82 รองลงมาเป็นนิทานศาสนา จำนวน 20 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 7.52 และตำนานนิยายประจําถิ่น จำนวน 16 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.02 ตามลำดับ การจัดหมวดหมู่ความรู้ค่าวล้านนาตามแนวทางการจัดหมวดหมู่ พบว่า ความรู้ค่าวล้านนา สามารถจัดหมวดหมู่ได้ทั้งหมด จำนวน 10 หมวดใหญ่ หมวดย่อยจำนวน 44 หมวดย่อย หมู่จำนวน 59 หมู่ และหมู่ย่อย จำนวน 38 หมู่ย่อย

คำสำคัญ: การวิเคราะห์เนื้อหา การจัดหมวดหมู่ความรู้ ค่าวล้านนา ล้านนา

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อีเมล: nong262.prom@gmail.com

² Corresponding author, อาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อีเมล: watsaporn@gmail.com

Analysis and Classification of Knowledge in Lanna Khaw

Narisara Promsiri¹

Wasaporn Arayapan²

Abstract

The purpose of this study, Analysis and Classification of Knowledge in Lanna Khaw (Khaw is Lanna-Thai rhymed verse), is to analyze the content and categorize the knowledge gained from Lanna Khaw via the qualitative research discipline. The study was conducted on Lanna Khaw content analyzing model, taking it as a tool for gathering information about Lanna Khaw from 266 topics of both publishes and digital medias altogether. The result of the research reveals as follows: Lanna Khaw: Khaw Saw (poems), Khaw Hum (used for description in archives), Khaw Chai (love letters between a man and a woman), Khaw Tham (the poem used for writing stories about royal families), Kham Oo Bao Oo Sao (Lanna serenades), and Khaw Gom (brief poems). The study result reflects that the mostly frequent type of Lanna Khaw is Khaw Hum 153 titles (57.52%), Khaw Saw 77 titles (28.95%), and Khaw Tham 13 titles (4.89%). The most frequent form of Lanna Khaw is the narrative form for 124 titles (46.62); tale for 52 titles (19.55); and legend for 41 titles (15.41). In addition, the style of content presentation is the social events story 74 titles (27.82) jataka tales 20 title (7.52), and local legends 16 titles (6.02). Classification of Knowledge in Lanna Khaw; considering from classification theory, can be basically categorized into 10 main classes, 44 sub-classes, 59 divisions, and 38 sub-divisions.

Keywords: Content Analysis, Classification of Knowledge, Lanna Khaw, Lanna

¹ Graduated student, Majoring in Information Studies, Department of Library and Information Science, Faculty of Humanities, Chiang Mai University. e-mail: nong262.prom@gmail.com

² Corresponding author Professor, Department of Library and Information Science, Faculty of Humanities, Chiang Mai University. e-mail: watsaporn@gmail.com

โดยจะยังประโยชน์ต่อผู้สนใจเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานในการศึกษาทางด้านวรรณกรรมคำวล้านนา นอกจากนี้สถาบันการศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนทางด้านวรรณกรรมพื้นบ้าน รวมถึงสถาบันบริการสารสนเทศ สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเพื่อบริการแก่ผู้ใช้ ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ สืบสาน และส่งต่อความรู้ที่ปรากฏในคำวล้านนามิให้สูญหาย และยังคงคุณค่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาว ล้านนาสืบไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและจัดหมวดหมู่ความรู้คำวล้านนา

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์และการจัดหมวดหมู่ความรู้คำวล้านนา ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญ มาประยุกต์ใช้ในงานวิจัย ดังนี้

1. วรรณกรรมพื้นบ้านล้านนา เป็นหนึ่งในภูมิปัญญาล้านนาที่ทรงคุณค่ายิ่ง ซึ่งล้านนานั้นมีภาษาเขียน โดยใช้อักษรที่เรียกว่า “ตัวเมือง” หรือ “อักษรธรรม” ใช้ในการจารึกในคัมภีร์ใบลาน (Wansai, 1981) เนื้อหาในวรรณกรรมพื้นบ้านได้สะท้อนถึงวิถีชีวิต บอกเล่าความเป็นอยู่ วัฒนธรรม และคตินิยมด้านต่างๆ ปรากฏในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นวรรณกรรมประเภทร้อยแก้ว ร้อยกรอง วรรณกรรมที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา วรรณกรรมทางโลก หรือแตกต่างกันไปตามรูปแบบการประพันธ์ของปราชญ์ล้านนาในอดีต

วรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาสามารถแบ่งเป็นประเภทได้ 2 ประเภท (Chanhom, 1991; Nanthachaisak, 2003) ได้แก่ 1) วรรณกรรมมุขปาฐะที่บอกเล่าด้วยปากซึ่งมีการจดจำและเล่าสืบต่อกันมา 2) วรรณกรรมลายลักษณ์อักษรที่เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะมาก่อนโดยมีผู้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรด้วยอักษรธรรมล้านนา จารึกไว้ในใบลาน พับสา สมุดข่อย มีผู้คัดลอกสืบต่อกันมาด้วยภาษาหนังสือเป็นหลัก และสามารถแบ่งตามประเภทของลักษณะคำประพันธ์ คือ (1) วรรณกรรมที่เป็นร้อยแก้ว ซึ่งเป็นความเรียงธรรมดา และ (2) วรรณกรรมที่เป็นร้อยกรอง เป็นคำประพันธ์ที่มีฉันทลักษณ์คล้องจองกัน (Sawasdipong, 1974) เมื่อจำแนกวรรณกรรมร้อยกรอง สามารถจำแนกได้ 6 ประเภท (Wansai, 1967; Nimmanhaemin, 1974; Chanhom, 1991; Chiang Mai Cultural Office, 2005) ประกอบด้วย 1) คำว 2) ร่าย 3) กาพย์ 4) โคลง 5) ซอ และ 6) คำร่ำ

2. คำว เป็นวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคน ล้านนา อันแฝงด้วยคตินิยมและคำสอน มีเค้าโครงมาจากวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื้อหาจึงมักสอดแทรกคตินิยม ความเชื่อ ค่านิยม และคุณธรรมตามหลักพุทธศาสนา เป็นที่นิยมกันแพร่หลายในล้านนา เนื่องจากมีฉันทลักษณ์ที่ง่ายต่อการประพันธ์โดยใช้ภาษาถิ่นเหนือในการเล่าหรือแต่ง ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายและเข้าถึงอรรถรสได้ดี (Bunyarak, 1976; Runggrueangsri, 1986)

จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการได้จัดแบ่งประเภทคำวเป็น 6 ประเภท (Wansai, 1981; Nimmanhaemin, 1984; Runggrueangsri, 1986; Prangwatthanakun, 1989) คือ 1) คำวซอ เป็นเรื่องจักรๆ วงศ์ หรือเรื่องราวในสังคมแฝงคติคำสอน 2) คำวฮ่ำ เป็นเรื่องที่กวีแต่งขึ้นจากประสบการณ์ส่วนตัว หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมคล้ายจดหมายเหตุ 3) คำวใช้ เป็นจดหมายที่เขียนเกี่ยวพาราสาไปมาระหว่างหนุ่มสาว 4) คำวธรรม เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นจากเรื่องชาดก มักปรากฏในใบลานที่ใช้ในการ

เทศนาธรรม 5) คำอุปัฏฐาก เป็นสำนวนโวหารแบบฉบับที่หนุ่มสาวใช้เจรจาทันต่อกัน และ 6) คำวักมโฆหารหรือสุภาชิตสั้นๆ

3. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) คือ วิธีการวิเคราะห์ คำ กลุ่มคำ หรือแนวคิด ที่ปรากฏในเนื้อหา มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงจุดประสงค์ของการสื่อสารจากเนื้อหา ข้อความ หรือเอกสารที่ปรากฏ (Berelson, 1971; Suebson, 1987; Sathapitanon, 2002) โดยสามารถแบ่งประเภทของการวิเคราะห์เนื้อหาออกเป็น 2 ประเภท คือ การวิเคราะห์แนวคิด (Conceptual Analysis) เป็นการรวบรวมรวบรวมนแนวคิดและความถี่ ที่ปรากฏในข้อความ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Relational Analysis) โดยการวิเคราะห์จากการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดที่ปรากฏในข้อความ ซึ่งในการวิเคราะห์เนื้อหาจัดกระทำเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดกรอบแนวคิดของการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดการวิเคราะห์ 2) การกำหนดรหัส เป็นกระบวนการที่ทำให้เนื้อหาที่มีมาตรฐานเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน สามารถจัดกลุ่มประเภทหรือจัดหมวดหมู่ได้ (Sutthinirankul, 2002)

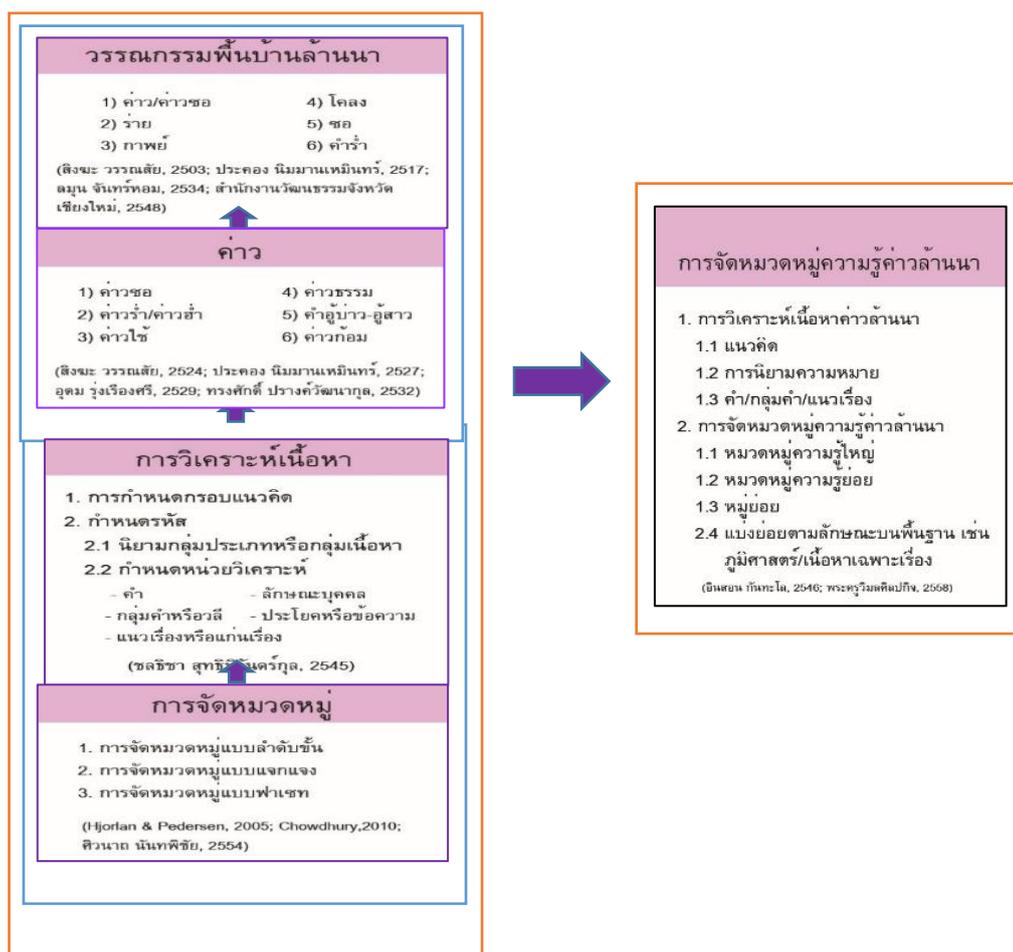
4. แนวคิดการจัดหมวดหมู่ความรู้ เป็นส่วนหนึ่งของการจัดระบบความรู้ (Knowledge Organization) ประเภทกลุ่มแสดงหมวดหมู่ (Classification Group) หมายถึง การจัดกลุ่มที่มีเนื้อหาเหมือนกัน หรือสัมพันธ์กันให้อยู่ภายใต้กลุ่มเดียวกัน โดยพิจารณาบนพื้นฐานของสรรพวิชาที่มีอยู่ทั้งหมดดังเช่น ระบบการจัดหมวดหมู่ทศนิยมดิวอี้ (Dewey Decimal Classification) ต่อมาได้เกิดสาขาวิชาเพิ่มมากขึ้นและมีลักษณะที่เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น กรอบแนวคิดจึงพัฒนาไปอยู่บนพื้นฐานของการแจกแจงให้เฉพาะเจาะจง โดยการจัดหมวดหมู่ตามเนื้อหาวิชาต่างๆ จะเป็นในลักษณะที่เฉพาะ เช่น ระบบการจัดหมวดหมู่หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification System) โดยเป็นการจัดหมวดหมู่ความรู้ที่คำนึงถึงความคิด ความรู้ และภูมิปัญญาที่มีอยู่เป็นสำคัญ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการจัดระบบความรู้ แสดงให้เห็นถึงกลุ่มความรู้และความสัมพันธ์ของความรู้ที่มีลักษณะเฉพาะด้านยิ่งขึ้น (Kumar, 1985) และเพื่อให้การวิเคราะห์และการจัดหมวดหมู่มีแนวคิดอย่างเป็นระบบ โดยการนำเอาความรู้และสารสนเทศมาวิเคราะห์หรือจำแนกกลุ่มสารสนเทศที่คล้ายคลึงกันได้ด้วยกัน และแยกกลุ่มที่แตกต่างกันออกจากกัน ซึ่งแยกเป็นทฤษฎีการจัดหมวดหมู่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

4.1 ทฤษฎีการจัดหมวดหมู่แบบลำดับชั้น (Hierarchical Classification) เป็นการจัดระบบความรู้ที่มีอยู่ทั้งหมดตามลำดับชั้นของวิชาทุกแขนง เริ่มจากการแบ่งความรู้ระดับกว้างและมีการแบ่งย่อยในแต่ละระดับเพื่อนำไปสู่ระดับเฉพาะของสาขาวิชา โดยคำนึงถึงเนื้อหาความรู้ที่มีอยู่จริง (Hjorlan & Pedersen, 2005) เช่น ในระบบการจัดหมวดหมู่ทศนิยมของดิวอี้ โดยใช้เลขอารบิกฐานสิบ เป็นสัญลักษณ์แทนเนื้อหา แบ่งแต่หมวดและแต่ละหมู่เป็นลำดับชั้น โดยแบ่งเป็นหมวดใหญ่ หมวดย่อย และหมู่ย่อย โดยการแบ่งครั้งละ 10 ในการแบ่งเนื้อหาความรู้เฉพาะโดยใส่จุดทศนิยมหลังเลขตัวที่ 3 เป็นต้น

4.2 ทฤษฎีการจัดหมวดหมู่แบบแจกแจง (Enumerative Classification) เป็นการจัดหมวดหมู่ตามสาขาวิชาของหนังสือที่มีอยู่ ณ ขณะนั้น แต่ละหมวดหมู่จะมีความยาวมากน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนหนังสือที่มี ดังนั้น แผนการจัดหมวดหมู่แต่ละหมวดจึงไม่เท่ากัน ใช้สัญลักษณ์แทนการแบ่งหมวดหมู่มีลักษณะเป็น หมวดใหญ่ หมวดย่อย หมู่ย่อย และการแบ่งทศนิยมหลังเลขหมู่ย่อย มีเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจงในแต่ละเรื่องจากการจำแนกเลขหมู่ ซึ่งมีการโยงคำเหมือนและคำที่เกี่ยวข้อง (Chowdhury, 2010)

4.3 ทฤษฎีการจัดหมวดหมู่แบบฟาเซท (Faceted Classification) โดย Ranganathan (1945) ได้เสนอการจัดหมวดหมู่แบบฟาเซทขึ้นเป็นครั้งแรกในปี 1925 ซึ่งการจัดหมวดหมู่ตามแนวนี้ต้องสังเคราะห์

ความรู้จากข้อความของเรื่องเอกสารที่มีลักษณะเฉพาะ ในมุมมองของบรรณารักษศาสตร์ฯ กล่าวว่ฟาเซทเป็นแง่มุมที่ใช้เป็นหน่วยของการวิเคราะห์ การแบ่งสาขาวิชาด้วยคุณลักษณะบางสิ่ง โดยการวิเคราะห์ฟาเซท เป็นวิธีการวิเคราะห์ที่เริ่มต้นจากแนวคิดที่มีอยู่ทั้งหมด จากนั้นจึงรวมเป็นฟาเซทที่ใหญ่ขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างจากการจัดหมวดหมู่แบบดั้งเดิม โดยเริ่มจากความรู้ที่มีอยู่ทั้งหมดมารวมกันแล้วจึงแบ่งเป็นหมวดใหญ่ หมวดย่อย และหมู่ย่อยตามลำดับ (Nanthaphichai, 2011) ดังนั้นการจัดระบบหมวดหมู่ความรู้จะเป็นไปตามแนวทาง Classification Approach โดยใช้การจัดหมวดหมู่ความรู้ที่วิเคราะห์ตามลำดับชั้น (Hierarchical Classification) แล้วจัดแบ่งเป็นหมวดใหญ่ หมวดย่อย และหมู่ย่อยตามลำดับ จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์และการจัดหมวดหมู่ความรู้คำล้าंना ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

วิธีการวิจัย

1. **ระเบียบวิธีวิจัย** การศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์และการจัดหมวดหมู่ความรู้คำล้าंना” ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร (Content Analysis) เป็นหลักในการวิเคราะห์เนื้อหาของความรู้ เพื่อรวบรวมแนวคิด (Concept) เนื้อหาความรู้ที่ปรากฏในคำล้าंनाแต่ละชื่อเรื่อง

2. ขอบเขตการวิจัย

2.1 พื้นที่ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบวัสดุตีพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัล จากแหล่งสารสนเทศ จำนวน 10 แห่ง ได้แก่ 1) สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยพายัพ 3) สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 4) สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 5) หอสมุดแห่งชาติรังษีคลาภิเษก เชียงใหม่ 6) ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Theses) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 7) เว็บไซต์วรรณกรรมชัชชานล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 8) โครงการเครือข่ายห้องสมุดแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (ThaiLIS) 9) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และ 10) ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2.2 ประชากร ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาจากทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคำวล้านนาทั้งในรูปแบบสิ่งตีพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัล จำนวน 266 ชื่อเรื่อง ประกอบด้วย 1) ทรัพยากรสารสนเทศประเภทสิ่งตีพิมพ์ จำนวน 208 ชื่อเรื่อง และ 2) ทรัพยากรสารสนเทศประเภทสื่ออิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัล จำนวน 58 ชื่อเรื่อง กรณีที่ทรัพยากรสารสนเทศมีชื่อเรื่องเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน และ/หรือมีผู้แต่งคนเดียวกันผู้วิจัยพิจารณาตัดออกให้เหลือเพียงชื่อเรื่องเดียว

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยการสร้างแบบวิเคราะห์เนื้อหาคำวล้านนา ที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำวล้านนา สำหรับใช้ในการบันทึกรายละเอียดของทรัพยากรสารสนเทศ และวิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศแต่ละรายการ ได้แก่ แนวคิด เนื้อหา คำสำคัญ รูปแบบการนำเสนอ คุณลักษณะและหมวดหมู่ความรู้

4. วิธีดำเนินการศึกษา ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนา คำวล้านนา การวิเคราะห์เนื้อหา แนวคิดการจัดหมวดหมู่ความรู้และการจัดระบบความรู้ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาดำเนินการสร้างแบบวิเคราะห์คำวล้านนา จากนั้นจึงเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร (Content Analysis) โดยใช้แบบวิเคราะห์คำวล้านนาที่ได้สร้างขึ้นในการวิเคราะห์เพื่อรวบรวมแนวคิด (Concept) และเพื่อจัดหมวดหมู่เนื้อหาความรู้ที่ปรากฏในคำวล้านนา โดยเบื้องต้นผู้วิจัยได้พิจารณาจากกรอบการจัดหมวดหมู่จากระบบการจัดหมู่แบบทศนิยมของดิวอี้ (Dewey Decimal Classification, 2011) ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification, 2016) รวมทั้งมีการเทียบเคียงการจัดกลุ่มหัวเรื่องของคณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (Working Group of Information Resource Analysis University library, 2007) โดยพบว่าเนื้อหาบางหมวดหมู่แตกต่างจากกรอบการจัดหมวดหมู่ระบบสากล จากการที่เนื้อหาในคำวล้านนามีความเฉพาะเจาะจง จึงนำมาจัดกลุ่มใหม่ ตามความสัมพันธ์แบบลำดับชั้น (Hierarchical Structure) ซึ่งได้โครงสร้างความรู้คำวล้านนาแบ่งเป็น หมวด (Class) หมู่ (Sub-class) และหมู่ย่อย (Sub-division) โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของหมวดหมู่ความรู้คำวล้านนา โดยใช้เกณฑ์พิจารณาค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence :IOC)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์และการจัดหมวดหมู่ความรู้ค่าวล้านนา ผู้ศึกษาสามารถอธิบายผลการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหาค่าวล้านนา

การวิเคราะห์เนื้อหาค่าวล้านนา ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหาค่าวล้านนาจากทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับค่าวล้านนา จำนวน 266 ชื่อเรื่อง แบ่งตามประเภททรัพยากรสารสนเทศ ได้ดังนี้

1) ทรัพยากรสารสนเทศประเภทวัสดุตีพิมพ์ จำนวน 208 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 78.20 ประกอบด้วย (1) หนังสือวิชาการ จำนวน 12 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.51 (2) หนังสือแบบเรียน จำนวน 10 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.76 (3) รายงานการวิจัย จำนวน 22 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.27 (4) หนังสือบันเทิงคดี จำนวน 147 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 55.26 และ (5) หนังสือหายาก จำนวน 17 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.38 ตามลำดับ

2) ทรัพยากรสารสนเทศประเภทสื่ออิเล็กทรอนิกส์และดิจิทัล จำนวน 58 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 21.80 ประกอบด้วย (1) เว็บไซต์ (Website) จำนวน 42 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.79 และ (2) ฐานข้อมูล จำนวน 16 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.02 ตามลำดับ

1.1 ประเภทของค่าวล้านนา ผู้วิจัยได้มีการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับค่าวล้านนาเพื่อให้ได้ประเภทค่าวล้านนาที่ใช้ในการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ ค่าวซอ ค่าวฮ่ำ ค่าวไซ่ ค่าวธรรม คำอู้บ่าวอู้สาว และค่าวก้อม (Wansai, 1981; Nimmanhaemin, 1984; Runggrueangsri, 1986; Prangwatthanakun, 1989) จากการวิเคราะห์เนื้อหาค่าวล้านนา พบว่าค่าวฮ่ำเป็นประเภทของค่าวล้านนาที่พบมากที่สุด จำนวน 153 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 57.52 รองลงมา คือ ค่าวซอ จำนวน 77 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.95 ค่าวธรรม จำนวน 13 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.89 ค่าวก้อม จำนวน 12 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.51 ค่าวไซ่ จำนวน 9 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.38 และคำอู้บ่าวอู้สาว จำนวน 2 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.75 ตามลำดับ

1.2 รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา พบว่า ค่าวล้านนามีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบเรื่องเล่ามากที่สุด จำนวน 124 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 46.62 รองลงมา มีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบนิทาน จำนวน 52 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 19.55 และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบตำนาน จำนวน 41 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.41 เมื่อพิจารณารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาค่าวล้านนา โดยแบ่งตามประเภทของค่า ผลการวิจัยพบดังนี้

1) ค่าวฮ่ำ มีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบเรื่องเล่ามากที่สุด จำนวน 96 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 36.09 รองลงมาคือ ตำนาน จำนวน 35 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 13.16 และคำสอน จำนวน 13 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.89 ตามลำดับ

2) ค่าวซอ มีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นนิทานมากที่สุด จำนวน 32 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.03 รองลงมาคือ เรื่องเล่า จำนวน 28 ชื่อเรื่องคิดเป็นร้อยละ 10.53 และคำสอน จำนวน 9 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.38 ตามลำดับ

3) ค่าวธรรม มีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบนิทานเพียงอย่างเดียว จำนวน 13 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.89

4) ค่าวก้อม มีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบสำนวนสุภาษิตเพียงอย่างเดียว จำนวน 12 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.51

5) คำว้ใช้ มีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบจดหมายรักเพียงอย่างเดียว จำนวน 9 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.38 และ

6) คำอุ้บ่าวอุ้สาว มีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบคำเก้ยวสาวเพียงอย่างเดียว จำนวน 2 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.75

1.3 ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา จากการที่คำวล้านนามีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่หลากหลายแตกต่างกันตามวิธีการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกของชาวล้านนาแต่ละยุคแต่ละสมัย ภายใต้รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา คำวล้านนาแต่ละรูปแบบยังมีลักษณะการนำเสนอเนื้อหา พบว่าลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นเรื่องเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมากที่สุด จำนวน 74 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 27.82 รองลงมาเป็นนิทานศาสนา จำนวน 20 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 7.52 และตำนานนิยายประจําถิ่น จำนวน 16 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.02 ตามลำดับ โดยแบ่งตามประเภทของคำวล้านนาพบว่าลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของคำวล้านนา มีดังนี้

1) คำว้ฮ่า มีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมากที่สุด จำนวน 57 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 21.43 รองลงมา คือ นิยายประจําถิ่น จำนวน 16 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.02 และการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีจำนวน 15 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.64 ตามลำดับ

2) คำว้ขอ โดยมีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมากที่สุด จำนวน 17 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 6.39 รองลงมาเป็นนิทานศาสนา จำนวน 15 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.64 และนิทานมุขตลก จำนวน 11 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.14 ตามลำดับ

3) คำว้ธรรม มีลักษณะการนำเสนอเนื้อหา 2 ลักษณะ โดยพบลักษณะเนื้อหาที่เป็นนิทานศาสนามากที่สุด จำนวน 10 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.76 รองลงมาเป็นนิทานคำสอน จำนวน 3 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.13 ตามลำดับ

4) คำว้ก้อม มีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเป็นสำนวนสุภาษิตใน 2 ลักษณะ คือเป็นสำนวนสุภาษิตเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในสังคมมากที่สุด จำนวน 8 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.01 รองลงมาเป็นสำนวนสุภาษิตเกี่ยวกับการใช้ชีวิต จำนวน 4 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.50 ตามลำดับ

5) คำว้ใช้ มีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาแบ่งเป็นสำนวนชายและสำนวนหญิง โดยเป็นสำนวนชายมากที่สุด จำนวน 6 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.25 และลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเป็นสำนวนหญิง จำนวน 3 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.13 ตามลำดับ

6) คำอุ้บ่าวอุ้สาว มีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเป็นภาษาปริศนา และคำหยอก จำนวน 1 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.38 เท่ากัน

1.4 สถานที่ที่ปรากฏในเนื้อหาคำวล้านนา จากการวิเคราะห์เนื้อหาคำวล้านนาแต่ละประเภทพบว่า คำวล้านนาส่วนใหญ่ไม่ได้มีการระบุถึงสถานที่ไว้ชัดเจน แต่อีกส่วนหนึ่งมีการกล่าวถึงสถานที่ในเนื้อหาของคำวล้านนา จำนวน 79 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 29.70 กล่าวถึงสถานที่ในจังหวัดเชียงใหม่มากที่สุด จำนวน 56 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 21.05 รองลงมาคือจังหวัดลำพูน จำนวน 13 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.89 และจังหวัดพะเยา จำนวน 4 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.50 โดยพบว่าคำวล้านนาประเภทคำว้ฮ่ากล่าวถึงสถานที่ที่ปรากฏในเนื้อหามากที่สุด จำนวน 50 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 18.80 รองลงมาคือคำว้ขอ จำนวน 27 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.15 และคำว้ธรรม คำอุ้บ่าวอุ้สาว จำนวน 1 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.38 เท่ากัน ตามลำดับ

2. การจัดหมวดหมู่ความรู้ของคำวลานา

จากการวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของคำวลานาทั้ง 6 ประเภท พบว่า คำวลานาแต่ละประเภท สามารถจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ได้หลายหมวด ซึ่งในคำวลานาหนึ่งชื่อเรื่องสามารถจำแนกเป็นหมวดหมู่ได้มากกว่า 1 หมวด เนื่องจากเนื้อหาในคำวลานาบางชื่อเรื่องนั้นมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหมวดอื่นๆ โดยการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาจัดหมวดหมู่ซึ่งพิจารณาตามกรอบการจัดหมวดหมู่วรรณกรรมพื้นฐานในระบบสากล ประกอบด้วย ระบบการจัดหมู่แบบทศนิยมของดิวอี้ (Dewey Decimal Classification, 2011) ระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification, 2016) และมีการเทียบเคียงกับหัวเรื่องของคณะทำงานกลุ่มวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (Working Group of Information Resource Analysis University library, 2007) เพื่อพิจารณาทางการใช้คำภาษาในการจัดหมวดหมู่ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 15 หมวด ประกอบด้วย 1) ขนบธรรมเนียมประเพณี 2) ตำนาน 3) ตำนาน 4) นวนิยาย 5) นิทาน 6) บทสวด 7) ปริศนาคำทาย 8) พิธีกรรม 9) พุทธตำนาน 10) เพลง 11) วรรณกรรม 12) วัฒนธรรม 13) สำนวน 14) สุภาษิต 15) โหราศาสตร์ และ 16) หมวดหมู่อื่นๆ

เมื่อพิจารณาการวิเคราะห์เนื้อหาคำวลานาจากทรัพยากรสารสนเทศทั้ง 266 ชื่อเรื่อง พบว่า คำวลานามีลักษณะเนื้อหาอยู่ในหมวดวรรณกรรมมากที่สุด จำนวน 117 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาคือ หมวดนิทาน จำนวน 52 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 16.67 และหมวดขนบธรรมเนียมและประเพณี จำนวน 57 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 18.27 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาหมวดหมู่ความรู้ด้านคำวลานา จำแนกตามประเภทของคำวลานา ดังนี้

1) คำวลานา มีเนื้อหาเป็นการพรรณนาเกี่ยวกับเรื่องทั่วไป หรือเหตุการณ์ต่างๆ คล้ายกับจดหมายเหตุโดยไม่จำกัดเนื้อหา อาจเป็นการรำพันหรือบรรยายความในใจ ตลอดจนเหตุการณ์ที่ได้พบเห็นทั่วไปในสังคม จากการวิเคราะห์คำวลานาพบหมวดหมู่ความรู้ทั้งหมด 6 หมวด ประกอบไปด้วย 1) หมวดขนบธรรมเนียมประเพณี 2) หมวดตำนาน 3) หมวดนิทาน 4) หมวดพิธีกรรม 5) หมวดวรรณกรรม และ 6) หมวดวัฒนธรรม โดยมีเนื้อหาที่จัดอยู่ในหมวดวรรณกรรมมากที่สุด จำนวน 42 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 13.46 รองลงมาคือ หมวดตำนาน จำนวน 35 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 11.22 และหมวดขนบธรรมเนียมประเพณี จำนวน 29 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 9.29 ตามลำดับ

2) คำวลานา เนื้อเรื่องมักเกี่ยวกับจักรวาลต่างๆ มีเนื้อเรื่องคล้ายคำวาทกรรม เป็นวรรณกรรมที่แสดงถึงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ สภาพบ้านเมือง และความรู้สึกนึกคิดของชาวภาคเหนือ จากการวิเคราะห์คำวลานาพบหมวดความรู้ทั้งหมด 6 หมวด ประกอบไปด้วย 1) หมวดขนบธรรมเนียมประเพณี 2) หมวดตำนาน 3) หมวดนิทาน 4) หมวดพุทธตำนาน 5) หมวดวรรณกรรม และ 6) หมวดวัฒนธรรม โดยมีเนื้อหาจัดอยู่ในหมวดวรรณกรรมมากที่สุด จำนวน 39 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.50 รองลงมาคือ หมวดนิทานจำนวน 32 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.26 และหมวดขนบธรรมเนียมประเพณี จำนวน 17 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.45 ตามลำดับ

3) คำวาทกรรม ลักษณะคล้ายเรื่องประเภทจักร ๆ วงศ์ ๆ ของคำวลานา เป็นการแต่งด้วยร้อยแก้วและร้อยกรองประเภทร่าย โดยเป็นการประพันธ์นิยายธรรมหรือชาดกที่เป็นเรื่องยาว จากการวิเคราะห์คำวาทกรรมสามารถจัดหมวดหมู่ความรู้จำนวน 2 หมวด ได้แก่ 1) หมวดนิทาน และ 2) หมวดวรรณกรรม โดยมีเนื้อหาที่จัดอยู่ในหมวดนิทานและหมวดวรรณกรรม จำนวน 13 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.17 เท่ากัน

4) คำวลานา เป็นสำนวนสุภาษิต มักใช้ประกอบในการสนทนา จากการวิเคราะห์คำวลานาพบหมวดความรู้จำนวน 2 หมวด ได้แก่ 1) หมวดวรรณกรรม และ 2) หมวดสุภาษิต โดยมีเนื้อหาที่จัดอยู่ในหมวดวรรณกรรมและหมวดสำนวนสุภาษิต จำนวน 12 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 3.85 เท่ากัน

5) คำว่าใช้ เป็นเสมือนจดหมายรักซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาว จากการวิเคราะห์คำที่ใช้พบหมวดความรู้จำนวน 2 หมวด ได้แก่ 1) หมวดขนบธรรมเนียมประเพณี และ 2) หมวดวรรณกรรม โดยมีเนื้อหาที่จัดอยู่ในหมวดขนบธรรมเนียมประเพณีและหมวดวรรณกรรม จำนวน 9 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.88 เท่ากัน

6) คำอุ้งอุ้งสาว มีเนื้อหาในการเกี่ยวพาราสีสั้นๆ เป็นสำนวนที่หนุ่มสาวใช้เจรจาทันทีเป็นโวหารรักแบบฉบับระหว่างกัน จากการวิเคราะห์คำที่ใช้พบหมวดความรู้จำนวน 2 หมวด ได้แก่ 1) หมวดขนบธรรมเนียมประเพณี และ 2) หมวดวรรณกรรม โดยมีเนื้อหาที่จัดอยู่ในหมวดขนบธรรมเนียมประเพณีและหมวดวรรณกรรม จำนวน 2 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.64 เท่ากัน

เมื่อนำหมวดหมู่ความรู้คำวลัณนาที่ได้จากการวิเคราะห์มาพิจารณาความซ้ำทางด้านเนื้อหา พบว่ามีเนื้อหาความรู้ที่เป็นเรื่องเดียวกันหรือใกล้เคียงกันจำนวนมาก เช่น เรื่องเล่า นิทาน ตำนาน ประวัติบุคคล วัฒนธรรม เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำมาจัดกลุ่มใหม่ เพื่อให้เนื้อหาความรู้เรื่องเดียวกันหรือมีเนื้อหาใกล้เคียงกันอยู่ด้วยกัน สามารถแบ่งออกเป็น 13 หมวดความรู้ ซึ่งจัดแบ่งตามลำดับความสัมพันธ์แบบลำดับขั้นที่เป็นหมวดใหญ่ หมวดย่อย หมู่ และหมู่ย่อย ดังนี้

1) **วรรณกรรม** คือ ผลงานอันเกิดจากการคิดและจินตนาการของผู้แต่ง ประกอบด้วย

1.1) **หมวดย่อย** ได้แก่ วรรณกรรมคำสอน วรรณกรรมสตรี วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ วรรณกรรมมุขปาฐะและวรรณกรรมลายลักษณ์อักษร

1.2) **หมู่** ได้แก่ คำสอนทางโลก คำสอนทางธรรม การใช้ชีวิต บทบาทในสังคม การเมืองการปกครอง จดหมายเหตุ สถาปัตยกรรม เหตุการณ์ เรื่องเล่า กวีนิพนธ์ ตำนาน นิทาน และแบบเรียน

1.3) **หมู่ย่อย** ได้แก่ การปฏิบัติตัวในสังคม แม่ ภรรยา ไตรลักษณ์ อริยสัจสี่ การใช้ชีวิต ผู้ครองนคร การเดินทาง โบราณสถาน และลักษณะคำประพันธ์

2) **เกษตรกรรม** คือ การใช้ประโยชน์จากดิน เช่นการปลูกพืช การป่าไม้ เป็นต้น รวมถึง การประมงและการเลี้ยงสัตว์ ประกอบด้วย

2.1) **หมวดย่อย** ได้แก่ การป่าไม้ การปลูกพืช ผลผลิตทางการเกษตร การประมงและการเลี้ยงสัตว์

2.2) **หมู่** ได้แก่ การขยายพันธุ์ การดูแล พืชไร่ พืชสวน การจำหน่าย การแปรรูป

3) **ความเป็นอยู่และประเพณี** คือ ระเบียบแบบแผนที่คนในสังคมยึดถือและปฏิบัติสืบทอดกันมา ประกอบด้วย

3.1) **หมวดย่อย** ได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ประเพณีทางศาสนาและความเชื่อ

3.2) **หมู่** ได้แก่ ประเพณีการเกิด ประเพณีการตาย ประเพณีการปลูกเรือน ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการเฉลิมฉลอง ประเพณีการทำบุญถวายทาน และประเพณีการแห่แห่น

3.3) **หมู่ย่อย** ได้แก่ การอยู่เรือน (การอยู่ไฟ) การตัดสายสะดือ การฝังรก การฉาปนกิจ การเผาศพ การฝังศพ การตั้งขัน การวางผังเรือน การชูดหลุมเสา การปักเรือน การกินแขก การเข้าหอ การสู่ขอ การใส่ผี ปอยหลวง การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า การทำบุญตักบาตร การถวายสลากภัต การแห่ไม้ค้ำ การแห่ไม้จี้ การแห่นาค การแห่บอกไฟ งานยี่เป็ง งานสงกรานต์ การบูชาเสาหลักเมือง และการสงฆ์พระธาตุ

4) นิทาน คือ เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ มีทั้งที่เป็นเรื่องเล่าปากเปล่าแล้วจดจำกันมา และลายลักษณ์อักษร โดยเป็นการผูกเรื่องขึ้น เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน อันแฝงไปด้วยคติสอนใจ ประกอบด้วย

4.1) หมวดย่อย ได้แก่ นิทานคติธรรม นิทานตลกขบขัน นิทานพื้นเมืองไทย มุขปาฐะ และลายลักษณ์อักษร

4.2) หมู่ ได้แก่ การใช้ชีวิต คน สัตว์ อมนุษย์ เรื่องเล่า นิทานคติ นิทานชีวิต นิทานประจำถิ่น นิทานเรื่องผี นิทานสอนใจ นิทานสัตว์ และนิทานอธิบายเหตุ

4.3) หมู่อย่อย ได้แก่ ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ และความสามัคคี

5) ตำนาน คือ เรื่องที่เล่าสืบต่อกันมา โดยเป็นประวัติความเป็นมา หรือเหตุการณ์ของบ้านเมืองในสมัยก่อนทั้งที่เป็นเรื่องของบุคคล สถานที่ สิ่งปลูกสร้าง เป็นต้น ประกอบด้วย

5.1) หมวดย่อย ได้แก่ ตำนานทางภูมิศาสตร์ ตำนานพื้นบ้าน และเทพหรือเทวดา

5.2) หมู่ ได้แก่ จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน บุคคล ปราภฏการณ์ทางธรรมชาติ สถานที่ ทำวกบิลพรหม และพระอินทร์

6) วัฒนธรรม คือ เรื่องเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตัวของคนในสังคมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา จนกลายเป็นบรรทัดฐานทางสังคม ประกอบด้วย

6.1) หมวดย่อย ได้แก่ การกิน การแต่งกาย และการอนุรักษ์

6.2) หมู่ ได้แก่ เครื่องควา เครื่องหวาน เครื่องแต่งกาย ทรงผม ภาษาและวรรณกรรม และประเพณีล้านนา

6.3) หมู่อย่อย ได้แก่ แกง ยำ และค่าว

7) ความเชื่อ คือ การยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริง หรือมีการดำรงอยู่จริง โดยอาศัยประสบการณ์ตรง การไตร่ตรอง หรือการอนุมาน ประกอบด้วย

7.1) หมวดย่อย ได้แก่ ความเชื่อทั่วไป ความเชื่อทางศาสนา แนวปฏิบัติและข้อห้าม พิธีกรรม และเรื่องเหนือธรรมชาติ

7.2) หมู่ ได้แก่ ปราภฏการณ์ทางธรรมชาติ อานิสงค์ การแต่งกาย การใช้ชีวิต การใช้คาถา ผี และโซกลาง

7.3) หมู่อย่อย ได้แก่ การถวายทาน การทำความดี การทำบุญ ข้อห้ามประจำวัน การรักษาโรคด้วยคาถา การเลี้ยงดง และการส่งสการ

8) ชาตค คือ เรื่องพระพุทเจ้าที่มีมาในอดีตชาติ ประกอบด้วย

8.1) หมวดย่อย ได้แก่ ความเพียร ความลุ่มหลง ความอดกลั้น และพุทประวัติ

9) สุภาศิตและคำพังเพย เป็นโวหารหรือคำคล้องจองในเชิงเปรียบเทียบเป็นข้อคิด ประกอบด้วย

9.1) หมวดย่อย ได้แก่ การเตือนสติ และการสั่งสอน

10) ค่านิยม คือ ความนิยมของบุคคล หรือกลุ่มคนในสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีผลต่อความคิด และการกระทำ ประกอบด้วย

10.1) หมวดย่อย ได้แก่ ค่านิยมสังคม และค่านิยมทางอาชีพ

11) **ภูมิปัญญาชาวบ้าน** คือ ความรู้ของชาวบ้านซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ประกอบด้วย

11.1) **หมวดย่อย** ได้แก่ ภูมิปัญญาดั้งเดิม และภูมิปัญญาประยุกต์

11.2) **หมู่** ได้แก่ ยาสมุนไพร และการเลี้ยงสัตว์

12) **วันสำคัญ** คือ วันที่มีความสำคัญหรือมีความพิเศษในด้านใดด้านหนึ่ง โดยมีประเพณีหรืองานฉลองในวันสำคัญแต่ละวันแตกต่างกันไป ประกอบด้วย

12.1) **หมวดย่อย** ได้แก่ วันสำคัญทางประวัติศาสตร์ และวันสำคัญทางศาสนา

12.2) **หมู่** ได้แก่ การรำลึก และวันเฉลิมฉลอง

13) **พุทธตำนาน** คือ เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติพระพุทธเจ้า ประกอบด้วย

13.1) **หมวดย่อย** ได้แก่ พุทธประวัติ

จากการจัดกลุ่มหมวดหมู่ความรู้ค่าล้านนาที่ได้จากการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ทั้งหมดจำแนกออกเป็น 13 หมวดใหญ่ หมวดย่อย จำนวน 40 หมวดย่อย หมู่ จำนวน 65 หมู่ และหมู่ย่อย จำนวน 49 หมู่ย่อย นำหมวดหมู่ความรู้ค่าล้านนาที่วิเคราะห์แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของหมวดหมู่ความรู้ค่าล้านนา

3. การประเมินความเหมาะสมของหมวดหมู่ความรู้ค่าล้านนา

การประเมินความเหมาะสมของหมวดหมู่ความรู้ค่าล้านนา ผู้วิจัยได้จัดทำบัญชีหมวดหมู่ความรู้ค่าล้านนา จำนวน 13 หมวด เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมินความเหมาะสมของหมวดหมู่ความรู้ค่าล้านนา ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดหมวดหมู่ จำนวน 2 คน และนักวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 1 คน โดยใช้เกณฑ์พิจารณาค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence :IOC) และหลักเกณฑ์การจัดหมวดหมู่แบบความสัมพันธ์เป็นลำดับชั้น (Hierarchical Relationship Classification)

ผลการประเมินความเหมาะสมของหมวดหมู่ความรู้ค่าล้านนา พบว่า หมวดหมู่ความรู้ค่าล้านนา ที่มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) มากกว่า 0.50 สามารถนำไปใช้เป็นหมวดหมู่ความรู้ค่าล้านนาได้มีจำนวน 10 หมวด คิดเป็นร้อยละ 76.92 ได้แก่ (1) หมวดเกษตรกรรม (2) หมวดความเชื่อ (3) หมวดความเป็นอยู่และประเพณี (4) หมวดค่านิยม (5) หมวดชาดก (6) หมวดตำนาน (7) หมวดนิทาน (8) หมวดภูมิปัญญาชาวบ้าน (9) หมวดวรรณกรรม และ (10) หมวดวันสำคัญ และหมวดหมู่ความรู้ค่าล้านนาที่มีค่าความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) น้อยกว่า 0.50 มีจำนวน 3 หมวด คิดเป็นร้อยละ 23.08 ได้แก่ (1) พุทธตำนาน (2) วัฒนธรรม และ (3) สุภาพดีและคำพังเพย โดยผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะให้ปรับหมวดหมู่บางหมวดที่มีเนื้อหาคล้ายคลึงกันไว้ด้วยกัน ได้แก่ หมวดวัฒนธรรมนำไปรวมไว้กับหมวดความเป็นอยู่และประเพณี หมวดสุภาพดีและคำพังเพยนำไปรวมไว้กับหมวดวรรณกรรม และนำหมวดพุทธตำนานออกจากหมวดหมู่ความรู้ค่าล้านนา หลังจากการปรับปรุงหมวดหมู่ความรู้ค่าล้านนาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว จะได้หมวดหมู่ความรู้ค่าล้านนาที่มีความถูกต้องเหมาะสม จำนวน 10 หมวดใหญ่ หมวดย่อย จำนวน 44 หมวดย่อย หมู่ จำนวน 59 หมู่ และหมู่ย่อย จำนวน 38 หมู่ย่อย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 หมวดหมู่ความรู้ค่าล้านนา

ลำดับที่	หมวดใหญ่	หมวดย่อย	หมู่	หมู่ย่อย	
1	เกษตรกรรม	การประมง/การเลี้ยงสัตว์			
		การป่าไม้			
		การปลูกพืช	การขยายพันธุ์		
			พืชไร่		การดูแล
			พืชสวน		การดูแล
		ผลผลิตทางการเกษตร	การจำหน่าย		
			การแปรรูป		
การเก็บเกี่ยว					
2	ความเชื่อ	ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ			
		ความเชื่อทางศาสนา	อานิสงค์		
			การถวายทาน		
			การทำความดี		
	การทำบุญ				
	แนวปฏิบัติและข้อห้าม	แนวปฏิบัติทางสังคม		การแต่งกาย การใช้ชีวิต	
	แนวปฏิบัติและข้อห้าม (ต่อ)	ข้อห้ามทางสังคม		ข้อห้ามในการประพุดดิน ข้อห้ามประจำวัน	
	พิธีกรรม	การใช้ศาลา			
		การเลี้ยงดง			
		การส่งสการ			
	สิ่งเหนือธรรมชาติ	ผี			
โชคลาง					
3	ความเป็นอยู่และประเพณี	ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต	ประเพณีการเกิด	การอยู่เดือน (การอยู่ไฟ)	
				การตัดสายสะดือ	
				การฝังรก	
			ประเพณีการตาย	การฃาปนกิจ	
				การเผาศพ	
		ประเพณีการปลูกเรือน	การตั้งชั้น		
			การวางผังเรือน	การกินแขก	
			การขุดหลุมเสา	การเข้าหอ	
			การปักเรือน	การสู่ขอ	
	ประเพณีทางศาสนา	ประเพณีการทำบุญถวายทาน	การทอดกฐิน	การใส่ผี	
			การทอดผ้าป่า		
			การทำบุญตานข้าวใหม่		
			การถวายสลากภัต		
		ประเพณีการแห่แห่น	การแห่ไม้ค้ำ		

ลำดับที่	หมวดใหญ่	หมวดย่อย	หมู่	หมู่ย่อย
	ประเพณีทางศาสนา (ต่อ)		การแห่ไม้จี้	
			การแห่นาค	
			การแห่บอกไฟ	
			การสงฆ์พระธาตุ	
			ปอยหลวง	
		เทศกาล	งานยี่เป็ง	
		เทศกาล (ต่อ)	งานสงกรานต์	
			การบูชาเสาหลักเมือง	
		การกิน	อาหารคาว	แกง
			อาหารหวานและขนม	ย่า
		การแต่งกาย	เสื้อผ้าและการแต่งกาย	
		การอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรม	ทรงผม	
			ภาษาและวรรณกรรม	
			ประเพณีล้านนา	
	คำว			
4	ค่านิยม	ค่านิยมสังคม		
		ค่านิยมทางอาชีพ		
5	ชาตก	หลักธรรม	ความเพียร	
			ความก้มหลัง	
			ความอดกลั้น	
	พุทธประวัติ			
6	ตำนาน	ตำนานทางภูมิศาสตร์	จังหวัด	
			ตำบล	
			หมู่บ้าน	
			อำเภอ	
	ตำนานพื้นบ้าน	บุคคล		
		ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ		
		สถานที่		
	ตำนานเทพหรือเทวดา			
7	นิทาน	นิทานคติธรรม	ความกตัญญู	
			ความซื่อสัตย์	
			ความสามัคคี	
		นิทานตลกขบขัน		
		นิทานพื้นเมืองไทย	คน	
			สัตว์	
		นิทานพื้นเมืองไทย (ต่อ)	อมนุษย์	
มุขปาฐะ				
นิทานคติ				

ลำดับที่	หมวดใหญ่	หมวดย่อย	หมู่	หมู่ย่อย	
	นิทาน (ต่อ)	นิทานชีวิต			
		นิทานประจำถิ่น			
		นิทานเรื่องผี			
		นิทานสอนใจ			
		นิทานสัตว์			
		นิทานอธิบายเหตุ			
8	ภูมิปัญญาชาวบ้าน	ยาสมุนไพร			
		การเลี้ยงสัตว์			
9	วรรณกรรม	วรรณกรรมสตรี	การปฏิบัติตัวในสังคม		
			บทบาทในสังคม	แม่ ภรรยา	
		วรรณกรรมคำสอน	หลักคำสอนในศาสนา	ไตรลักษณ์ อริยสัจสี่	
			การดำเนินชีวิต		
		วรรณกรรมประวัติศาสตร์	การเมืองการปกครอง		
			การเดินทาง		
			อาคารสถานที่		
			เหตุการณ์		
		กวีนิพนธ์			
		แบบเรียน	ลักษณะคำประพันธ์	ร้อยแก้ว ร้อยกรอง	
			สุภาพคดีและคำพังเพย	การเตือนสติ การสั่งสอน	
		10	วันสำคัญ	วันสำคัญทางประวัติศาสตร์	
				วันเฉลิมฉลอง	
วันสำคัญทางศาสนา					

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ความรู้คำวล้านนา สามารถอภิปรายผลการศึกษาระดับประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. ประเภทของคำวล้านนา

จากการวิเคราะห์เนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศ จำนวน 266 ชื่อเรื่อง ด้านประเภทของคำวล้านนา ผลการวิจัยพบว่า ประเภทของคำวล้านนาที่พบมากที่สุดคือ คำว้า จำนวน 153 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 57.52 รองลงมาคือ คำวอ จำนวน 77 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.95 และคำวธรรม จำนวน 13 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.89 ดังจะเห็นได้ว่า คำว้า มีลักษณะการประพันธ์ที่เป็นการพรรณนาเกี่ยวกับเรื่องราวทั่วไป เหตุการณ์ต่างๆ คล้ายกับจดหมายเหตุ (Rungrueangsri, 2003) ลักษณะเนื้อหาที่ไม่จำกัดเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากคำวประเภทอื่นๆ เช่น คำวธรรม ที่เป็นเรื่องนิยายธรรมหรือชาดก แต่งเป็นร้อยแก้ว ส่วนวเทศน์หรือร้อยกรองคล้ายร้อยยาวหรือร้อยโบราณ และมีเพียงพระสงฆ์เท่านั้นที่นำคำวธรรมมาเทศน์หรือคำวใช้ คำคร่าวคำเครือ คำอุ้วสาว ที่เป็นบทสนทนาเกี่ยวกับพาราสิของหนุ่มสาว เป็นลักษณะเนื้อหาที่มุ่ง

กล่าวถึงเรื่องราวเฉพาะกลุ่มของหนุ่มสาว เป็นต้น ด้วยความแตกต่างของลักษณะเนื้อหา จุดมุ่งหมายการประพันธ์หรือการแต่งดั่งที่กล่าวมาอาจจะทำให้คำว้าเป็นที่นิยมและมีการประพันธ์มากกว่าคำวล้านนาประเภทอื่นๆ เช่น คำว้าสืบทหรือคำว้าพญาพรหม ที่เขียนระบายความในใจที่มีต่อภรรยาอันเป็นที่รัก เป็นต้น คำว้าประวัติบุคคลสำคัญ เช่น คำว้าประวัติครูบาศรีวิชัย คำว้าเรื่องกาวิละ คำว้าเรื่องตำนาน 7 ตน เป็นต้น คำว้าการปลูกสร้างสิ่งสำคัญ เช่น คำว้าการสร้างพระวิหารหลวงวัดพระธาตุเจ้าหริภุญชัย เป็นต้น คำว้าเหตุการณ์แปลกๆ ที่เกิดขึ้น เช่น คำว้าแก๊งผมแดง ซามูไรป่วนเมือง ที่บันทึกเหตุการณ์ที่มีแก๊งซามูไรดักทำร้ายคนในเมืองเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา (Nanthachaisak, 2003) เป็นต้น และคำว้าคำสอน ที่เป็นการพรรณนาเรื่องเกี่ยวกับธรรมจริยาหรือคำสอนต่างๆ เช่น คำว้าคำสอนเจ้าราช เป็นต้น ดังจะเห็นได้ว่าลักษณะเนื้อหาของคำว้าที่มีความหลากหลาย ไม่จำกัดเนื้อหา ไม่เฉพาะเจาะจงเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่เป็นการนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ไป ที่บันทึกสื่อสารเรื่องราวและสามารถถ่ายทอดทำความเข้าใจได้ง่ายสำหรับคนทั่วไป ด้วยเหตุนี้ คำว้า จึงอาจเป็นประเภทคำวล้านนาที่มีการประพันธ์หรือแต่งกันอย่างแพร่หลายมากกว่าคำว้าประเภทอื่นๆ

2. รูปแบบการนำเสนอและลักษณะการนำเสนอเนื้อหา

จากการวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาและลักษณะการนำเสนอเนื้อหา ผลการวิจัยด้านรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาของคำวล้านนา พบว่า คำวล้านนามีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบเรื่องเล่ามากที่สุด จำนวน 124 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 46.62 รองลงมาคือ แบบนิทาน จำนวน 52 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 19.55 และแบบตำนาน จำนวน 41 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 15.41 โดยรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบเรื่องเล่า นั้นเป็นรูปแบบที่ผู้ประพันธ์ได้เขียนบอกเล่าผ่านมุมมองของตนเอง โดยพบว่ามีลักษณะการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมากที่สุด จำนวน 57 ชื่อเรื่อง คิดเป็นร้อยละ 21.43 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Moonpinjai, (2006) และ PhraKruPaladUthai RattanaPunyo (Khamchum) (2014) ที่พบว่า คำว้าเป็นคำวล้านนาที่ใช้ในการบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง ลักษณะเนื้อหาของคำว้าถูกประพันธ์ขึ้นจากมุมมองผู้แต่ง เป็นเสมือนกระจกสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม ประเพณีความเชื่อ ค่านิยมของชาวล้านนา อาจเป็นไปได้ว่า รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบเรื่องเล่า และลักษณะการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นสิ่งที่ผู้ประพันธ์พบเห็นเองหรือมีประสบการณ์ตรง และเหตุการณ์ในสังคมที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่รู้จักในวงกว้าง เช่น คำว้าคัดค้านการสร้างกระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยสุเทพ คำว้าการสร้างกุเจ้านายฝ่ายเหนือและประเพณีดำหัวกุเจ้านายฝ่ายเหนือ คำว้าป้องกันโรคเอดส์ คำว้าขอเกษียณฮับเฮือบิน เป็นต้น เมื่อเป็นเรื่องหรือเหตุการณ์ที่รู้จักกันแพร่หลาย จึงได้นำมาแต่งเป็นคำว้าเพื่อเล่าสู่กันฟัง โดยเมื่อคำว้าเป็นที่รู้จักกันในสื่อพื้นบ้าน เช่น หนังสือพิมพ์คนเมือง สถานีวิทยุ วปท.2 เชียงใหม่ เป็นต้น จึงได้มีการนำเอาคำว้ามาใช้ในการส่งข่าวสารหรือเล่าเหตุการณ์บ้านเมืองให้กับชาวบ้านเนื่องจากคำว้าใช้ในการบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง โดยเนื้อหาที่ผ่านออกมาจากมุมมองผู้แต่งเป็นเหมือนกระจกสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม ประเพณีความเชื่อ ค่านิยมของชาวล้านนา

3. การจัดหมวดหมู่ความรู้คำวล้านนา

การจัดหมวดหมู่ความรู้คำวล้านนา ในกระบวนการวิจัยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการศึกษาการจัดหมวดหมู่ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านจากระบบการจัดหมวดหมู่ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ ระบบการจัดหมู่แบบทศนิยมของดิวอี้ (Dewey Decimal Classification, 2011) และระบบหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification, 2016) รวมทั้งมีการเทียบเคียงการจัดกลุ่มหัวเรื่องของ คณะทำงานกลุ่ม

วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (Working Group of Information Resource Analysis University library, 2007) โดยเบื้องต้นผู้วิจัยสามารถแบ่งหมวดหมู่ เพื่อนำไปใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวล้านนา ออกเป็น 15 หมวด ประกอบด้วย 1) ขนบธรรมเนียมปะเพณี 2) ตำนาน 3) ตำรา 4) นวนิยาย 5) นิทาน 6) บทสวด 7) ปริศนาคำทาย 8) พิธีกรรม 9) พุทธตำนาน 10) เพลง 11) วรรณกรรม 12) วัฒนธรรม 13) สำนวน 14) สุภาษิต และ 15) โหราศาสตร์

เมื่อได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในข่าวล้านนาจากทรัพยากรสารสนเทศ จำนวน 266 ชื่อเรื่อง พบว่า กรอบการจัดหมวดหมู่ที่มีพื้นฐานแนวคิดจากรวมทั้งพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ ยังไม่ครอบคลุมเนื้อหาที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้จากข่าวล้านนา ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่ากรอบแนวคิดการจัดหมวดหมู่ระบบทศนิยมดิวอี้ (Dewey Decimal Classification, 2011) และการจัดหมวดหมู่ระบบหอสมุดแห่งชาติอเมริกัน (Library of Congress Classification, 2016) เป็นการจัดหมวดหมู่ให้กับทรัพยากรสารสนเทศหลากหลายกลุ่มสาขาวิชาที่มีเนื้อหาแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดหมวดหมู่ความรู้ข่าวล้านนาซึ่งได้มาจากเนื้อหาของข่าวล้านนาที่มีความเฉพาะเจาะจง จึงยังไม่ครอบคลุมนัก ผู้วิจัยจึงทำการจัดหมวดหมู่ความรู้ข่าวล้านนาอีกครั้ง ตามแนวทางการจัดหมวดหมู่ (Classification Approach) (Hjorlan & Pedersen, 2005) สามารถจัดหมวดหมู่ข่าวล้านนาออกเป็น 13 หมวด ประกอบด้วย 1) หมวดเกษตรกรรม 2) หมวดความเชื่อ 3) หมวดความเป็นอยู่และประเพณี 4) หมวดค่านิยม 5) หมวดชาดก 6) หมวดตำนาน 7) หมวดนิทาน 8) พุทธตำนาน 9) ภูมิปัญญาชาวบ้าน 10) หมวดวรรณกรรม 11) หมวดวัฒนธรรม 12) วันสำคัญ และ 13) สุภาษิตและคำพังเพย จำแนกเป็นหมวดย่อย จำนวน 40 หมวดย่อย หมู่ จำนวน 65 หมู่ และหมู่ย่อย จำนวน 49 หมู่ย่อย และนำหมวดหมู่ความรู้ข่าวล้านนาที่ผ่านการประเมินความถูกต้องและเหมาะสม จากผู้เชี่ยวชาญสามารถนำไปใช้ได้ จำนวน 10 หมวด คิดเป็นร้อยละ 76.92 ประกอบด้วย (1) เกษตรกรรม (2) ความเชื่อ (3) ความเป็นอยู่และประเพณี (4) ค่านิยม (5) ชาดก (6) ตำนาน (7) นิทาน (8) ภูมิปัญญาชาวบ้าน (9) วรรณกรรม และ (10) วันสำคัญ โดยประกอบไปด้วยหมวดย่อยจำนวน 44 หมวดย่อย หมู่ จำนวน 59 หมู่ และหมู่ย่อย จำนวน 38 หมู่ย่อย

จากการจัดหมวดหมู่ความรู้ข่าวล้านนาที่ได้สะท้อนให้เห็นว่า ข่าวล้านนามีเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจง มีความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของล้านนา ซึ่งไม่อาจใช้การจัดหมวดหมู่ตามระบบการจัดหมวดหมู่ที่เป็นสากลได้ และเมื่อพิจารณาตามหลักการกำหนดหมวดหมู่ความรู้แล้วจะพบว่า หมวดหมู่ความรู้ข่าวล้านนายังสามารถขยายหมวดใหญ่ หมวดย่อย หมู่ และหมู่ย่อยได้ในอนาคต หากมีการพบเนื้อหาข่าวล้านนาที่แตกต่างออกไปจากหมวดหมู่เดิม นอกจากนี้ยังสามารถปรับประยุกต์ใช้หมวดหมู่ความรู้ข่าวล้านนาเป็นแนวทางในการกำหนดหมวดหมู่ความรู้วรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาประเภทอื่นนอกเหนือจากข่าวล้านนา ได้แก่ กาพย์ โคลง คำร่ำ ร่าย ซอ (Wansai, 1967; Nimmanhaemin, 1974; Chanhorn, 1991; Chiang Mai Cultural Office, 2005) ซึ่งหมวดหมู่ความรู้ข่าวล้านนาที่ได้จากผลการวิจัยนี้ยังสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการจัดหมวดหมู่ความรู้ให้กับทรัพยากรสารสนเทศล้านนา ที่มีการรวบรวม จัดเก็บและให้บริการอยู่ในสถาบันบริการสารสนเทศ หรือ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนได้เป็นอย่างดี เพื่อให้ได้การจัดหมวดหมู่ความรู้วรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาที่ครอบคลุมทุกลักษณะคำประพันธ์ และทำให้มองเห็นภาพสะท้อนจากอดีตจนถึงปัจจุบันของชาวล้านนาผ่านวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาประเภทต่างๆ ก่อให้เกิดความตระหนัก ชาบซึ้ง และเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์และสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาให้อยู่คู่กับชาวล้านนาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 สถาบันการศึกษาทุกระดับ ควรมีการนำคำวล้านนาสอดแทรก ให้ความรู้ แก่นักเรียน / นักศึกษา ได้รู้จักมรดกทางวัฒนธรรมอันมีค่าในท้องถิ่นของตน ซึ่งอาจบรรจุลงเป็นวิชาหรือเป็นเนื้อหาแทรกในวิชาที่มีอยู่แล้ว เช่น รายวิชาภาษาไทย วิชาศิลปะ วิชาสังคมศึกษาและวัฒนธรรม เป็นต้น

1.2 สถาบันทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติ สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม หรือโครงการสำหรับอนุรักษ์และสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านนา ประเภทคำให้คงอยู่กับชาวล้านนาอย่างยั่งยืน

1.3 สถาบันบริการสารสนเทศที่มีการรวบรวมและจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา สามารถนำการจัดหมวดหมู่ความรู้คำวล้านนาไปเป็นแนวทางในการจัดหมวดหมู่ให้กับทรัพยากรสารสนเทศของตนได้อย่างเหมาะสม

1.4 ผู้สนใจ / นักวิจัย ทางด้านภาษาและวรรณกรรม / ประวัติศาสตร์ สามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาเรื่องคำในแต่ละมิติ แต่ละมุมมองที่สนใจเพื่อต่อยอดการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับคำวล้านนาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาคำวล้านนาในมุมมองของการสะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ ที่แฝงอยู่ในคำวล้านนา เพื่อเป็นภาพสะท้อนของล้านนาในอดีตและจนถึงปัจจุบัน

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดการความรู้ของผู้เชี่ยวชาญด้านคำวล้านนา เพื่อเป็นการถ่ายทอด และจัดเก็บองค์ความรู้ด้านคำให้อยู่กับวัฒนธรรมล้านนาและชาวล้านนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Berelson, B. (1971). *Analysis of communication content*. NY: Hafner.
- Bunyarak, S. (1976). *Wannakam Khaw khong phak nua* [Literary value of the northern region]. Bangkok: Educational Supervisor Unit Department of Teacher Education.
- Chanhom, L. (1991). *Wannakam thong thin Lanna* [Lanna local literature]. Chiang Mai: Chiang Mai Teacher College United Lanna College, Chiang Mai.
- Chiang Mai Cultural Office (2005). *Khraw hum khum sorn*. Chiang Mai: Office of Cultural Affairs, Chiang Mai Province.
- Chitari, W. (2005). *Kan wikhro Khawsaw changwat Nan* [An analysis of Khawsaw values in Nan Province]. (Master of Arts Thesis, Naresuan University)
- Chowdhury, G. G. (2010). *Introduction to modern information retrieval*. NY: Facet.
- Hjorland, B., & Pedersen, N. (2005). A Substantive Theory of Classification for Information Retrieval. *Journal of Documentation*, 61(5). 582-597.
- Kantalo, I. (2003). *Wikhro khawsaw hong pha kham khong phraya lo ma wisai* [Analysis of the value of Phraya Loma visai Khawsaw Hong Phakham]. (Master of Education, Mahasarakham University)
- Khamyod, S. (2016). *Khu lamnam Lanna thin lamnao 20 ruangrao lanna khadi phua chalong 720 pi muang Chiang Mai*. [Lanna area, 20 stories of Lanna cases to celebrate 720 years in Chiang Mai]. Lamphun: Natthaphon.
- Kumar, K. (1985). *Theory of Classification*. New Delhi: Vani Education Book.
- Mechuvat, J. (2006). *Kan chuam Yong nai wannakam so khong phak nua*. [Links in the North literature]. (Master of Arts Thesis, Silpakorn University)
- Moonpinjai (2006). *Kan wikhro khunkha wannakam khraw ram 700 pi muang Chiang Mai* [An analysis of literary values roughly 700 years in Chiang Mai]. Chiang Mai: Graduate School Chiang Mai University.
- Nanthachaisak, N. (2003). *Wannakam Lanna (Phim khrang thi 3)* [Lanna literature (3rd ed.)]. Lamphun: Natthaphon, Lamphun.
- Nanthaphichai, S. (2011). *Krop naekhit rabop kanchat rabop knwamru dan kanphaet phaen Thai* [Conceptual framework for the knowledge management system for Thai traditional medicine]. (Doctor of Philosophy Degree Thesis, Khon Kaen University)
- Nimmanhaemin, P. (1974). *Laksana wannakam phak nua* [Literature of the northern region]. Bangkok: Social Sciences Association of Thailand.
- Nimmanhaemin, P. (1984). *Raingan kansammama thang wichakan wannakam lanna lem 2* [Report of the Lanna Academic Seminar Volume 2]. Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Ongsakun, S. (2012). *Prawattisat Lanna (Phim khrang thi 9)* [Lanna History (9th ed.)]. Bangkok: Amarin.

- Panchaburi, N. (2014). *Kansuksa wikhro wannakam ruang Setthi Hua Waiang* [Analytical study of the literature on Sethi Hua Wiang]. (Master's thesis, Silpakorn University)
- Payomyong, M. (1982). *Prawat lae wannakhadi Lanna* [Lanna history and literature]. Bangkok: The Kurusapa Business Organization.
- Phrakru Wimonsilapakit (Ruangrit Kaewpiang). (2015). *Wikhro nuaha lae lak tham thi prakot wannakam lanna khaw si bot phraya phrom wohan* [Analysis of content and principles that appeared in Lanna literature. Khaw si bot Phraya promwohan]. Chiang Rai: Chiang Rai Sangha College Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrakrupalad Uthai Rattanapunyo (Khamchum). (2014). *Kansuksa wikhro chariyatham thi prakot nai Khaoham Lanna* [Analytical study of Buddhist ethics as shown in Lanna Hum]. (Doctor of Philosophy Thesis, Mahachulalongkornratwiithayalai University)
- Prangwatthanakun, S. (1989). *Kansuksa priapthiap kham u bao u sao Lanna lae phaya kiew Isan* [Comparative study Kham Oo Bao Sao of Lanna and Phaya Kiew, Isan]. Bangkok: Odeon Store.
- Prangwatthanakun, S. (2012). *Wannakam thongthin priapthiap* [Comparative local literature]. Chiang Mai: Max.
- Rungrueangsri, U. (1986). *Charit niyom nai kan taeng Kraw Saw* [Conservative in Kraw Saw composition]. Chiang Mai: Faculty of Humanities Chiang Mai University.
- Rungrueangsri, U. (2003). *Wannakam Lanna (Phim khrang thi 2)* [Lanna literature. (2nd ed.)]. Bangkok: The Thailand Research Fund.
- Saenchit, K. (1996). *Kansuksa wikhro ruang Chanthakhat* [Analytical study on Chanthakhat]. (Master of Arts Degree, Chiang Mai University)
- Saengsuk, S. (1992). *Phraek nai wannakam Khawsaw* [The hero in the literature]. (Master of Arts Thesis, Chiang Mai University)
- Sathapitanon, P. (2002). *Rabiap withi wichai kansusan (Phim khrang thi 3)* [Research methodology for communication (3rd ed.)]. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Sawasdipong, C. (1974). *Khawsaw ruang chao suwat nang bua kham* [Khawsaw,; Ruang Chao Suwat Nang Bua Kham]. (Master's thesis, Chulalongkorn University)
- Suebson, P. (1987). *Kanwichai bannaraksasat lae saranithetsat (Phim khrang thi 2)* [Research in Library and Information Science. (2nd ed.)]. Bangkok: Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Sutthinirankul, C. (2002). *Nuai thi 6 kan wikhro nuaha thang sarasonthetsat nai pramuan sara chut wichakan wichai thang sarasonthetsat* [Unit 6, Content analysis of information science in the Information Technology Research Subject Table]. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University.

- Thamya, J. (2010). *Phap tuathaen khong phuying nai wannakam lanna: korani sukxa wannakam sam samai ruang Khawsaw chao suwat nang bua kham bot lakhon saw ruang noichai ya nang waenkaeo lae nawaniyai ruang dong khondip* [Representative portraits of women in Lanna literature: a case study of three literary eras on Khawsaw, Jao Suwat Nang Bua Kam, the drama of Saw, the story of Noi Jai Ya Nang Waenkaew and the novel Dong Kon Dip]. (Master's thesis, Mae Fah Luang University)
- Wansai, S. (1967). *Kawiniphon Lanna Thai "Raingan kansamma prawattisat lae borannakhadi* [Thai Lanna Poetry "Seminar report on history and archeology"]. Chiang Mai: Department of History Faculty of Humanities Chiang Mai University.
- Wansai, S. (1981). *Wannakhadi nai bot Saw* [Literature in Saw verses]. Chiang Mai: Faculty of Humanities, Chiang Mai University.